

Az „Úr szolgájának” szenvedése és megdicsőülése

Bevezetés

Az Ésaías könyvében található „Ebed Jahve” („az Úr szolgája”) énekek sorában (Ésa 42,1-21; 49,1-13; 50,3-10; 52,13-53,22) ez a messiási jövendölés az utolsó. Mintegy a koronáját jelenti az e csoportba tartozó próféciáknak.

Az „Úr szolgája” elnevezés - nemcsak itt, hanem az összes „Ebed Jahve” ének esetében - azt fejezi ki, hogy teljes bizalom, tisztelet, szeretet és engedelmesség jellemzi az eljövendő Messiás Istenhez való viszonyát. (Lásd Jézus vallomásait Atyjához fűződő kapcsolatáról: Jn 5,30; 8,29; 14,31 stb.) Azt, hogy a Messiás hogyan viszonyul az emberekhez, szintén a szolgálat elve határozza meg. Jézus megdicsőítette, átlényegítette és megszépítette a *szolga* és a *szolgálat* fogalmát földi élete során. Bizonyságot tett tanítványainak arról, hogy az önző ember számára egyébként negatív fogalmaknak át kell alakulniuk, mennyei tartalommal kell telítődniük számukra: *„Én köztetek olyan vagyok, mint aki szolgál... Aki a legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint aki a legkisebb, és aki a fő, mint aki szolgál.”* (Lk 22,27. 26) Isten angyalait is ezzel a - valójában magasrendű - megjelöléssel illeti az Írás: „szolgáló lelkek” (Zsid 1,14).

Az Újszövetség számos helyen visszahivatkozik az Ésaías könyve 52. és 53. fejezetében olvasható messiási jövendölésre, amely egyedülálló módon szól Jézus helyettes áldozati halálának okáról, körülményeiről és eredményeiről: *Mt 8,17; Jn 1,29; 12,38; Ap csel 8,31-35; Rm 4,25; 1Pt 2,22-25*. Ennek az igeszakasznak a megértése vezetett megtérésre több régi, kiemelkedő keresztény igehirdetőt.

Olyannyira egyértelmű a názáreti Jézus azonossága a megígért Messiással e prófécia alapján, hogy elvárható lenne, ez a tanúságtétel mindenki számára meggyőző legyen. Mégis, számos mai keresztény írásmagyarázó vallja ugyanazt, amit sok zsidó magyarázó is az ókor végétől az egész középkoron át, tudniillik, hogy a szétszóratást és elnyomatást szenvedett zsidó népet ábrázolja a prófécia.

A költői formában hangzó, tömör prófécia világos szerkezetű: három-három

(jelenlegi) Biblia-vers alkot egy gondolati egységet. Ezekre az értelmi szakaszokra osztva tekintjük át a továbbiakban e messiási jövendölés tartalmát. A fejezetbeosztás viszont nem igazodik pontosan a tartalomhoz. Ésaiás könyve 53. fejezete próféciájaként szoktunk hivatkozni e messiási jövendölésre, valójában az 52. fejezet 13. versével kezdődik a szóban forgó „Ebed Jahve” ének.

1. szakasz

Amiképpen megaláztatik - akképpen dicsőül meg

(52,13-15)

„Ímé jó szerencsés lesz szolgám, magasságos, felséges és dicső lesz nagyon! Miképpen eliszonyodtak tőled sokan, oly rút, nem emberi volt ábrázata, és alakja sem ember fiaié, akképpen ejt ámulatba sok népet. Királyok fogják be szájukat fölötte, mert amit nekik nem beszéltek, azt látják, amit nem hallottak, arra figyelnek.”[\[1\]](#)

Mindjárt az első szakaszban megszólal a prófécia legfőbb mondanivalója: szembetűnő ismertetőjele lesz az eljövendő Messiásnak, az „Úr szolgájának”, hogy a legmélyebb megaláztatás után - azzal egyenes arányban - a legmesszebbmenőig felmagasztaltatik.

Bizonyára főként erre a próféciára hivatkozva írta Pascal: „Egészen a kereszthalálig megalázott Isten. Messiás, aki halálával diadalmaskodik a halál felett... Melyik ember tündökölt nála fényesebben? A zsidó nép... őt jövendölte eljövetele előtt. A pogányság őt imádja eljövetele után. És mind a kettő - a pogány és a zsidó - egyaránt középpontjának tekintette. Ennek ellenére ki élvezte kevésbé e roppant feltűnést? Harminchárom esztendőből harmincat a világtól elvonulva élt. Három év elteltével csalónak tartják, a papok és a főemberek elvetik, barátai és legközelebbi hozzátartozói megvetik. Végül övéi egyikétől elárulva, másikatól megtagadva és mindenkitől elhagyatva hal meg. Mi haszna van hát ebből a feltűnésből? Soha ember nem keltett ekkora visszhangot, de embert soha nem ért ennél nagyobb gyalázat. Híre csupán nekünk vált javunkra, hogy fel tudjuk őt ismerni. Neki magának semmi sem jutott belőle.” (*Gondolatok*; 765. és 792. töredék)

A prófécia idézett szakaszában Isten, az Atya szól a Messiásról. Jelentősége van annak, hogy Ő maga szólal meg, mert mintegy igazolja szolgáját: előre bejelenti, megígéri, hogy végsőkéig való megaláztatása után „jó szerencsés, magasságos, felséges és dicső lesz nagyon”. Egybecseng ezzel az, hogy Jézus földi életében háromszor hangzott fel az Atya szózata.^[2] A két első szózat mintegy igazolta, azonosította Jézust mint Isten Fiát, aki Emberfiaként is igaz, feddhetetlen életű, olyannyira, hogy Atyja „gyönyörködik benne”. A harmadik esetben az Atya azt ígérte, hogy a szenvedés mélységeibe merülő szolgája által megdicsőül Isten neve. *„Szózat lőn az égből: meg is dicsőítettem [értsd: Jézus eddigi élete folyamán is] és újból meg fogom dicsőíteni^[3] [értsd: Jézus halála nyomán is].”* (Jn 12,28) Jézus is mintegy az ésaiási prófécia ígéretére hivatkozva könyörgött így főpapi imájában: *„Én dicsőítettelek Téged e földön, elvégeztem a munkát, amelyet reám bízál, hogy végezzem azt, most Te dicsőíts meg engem, Atyám!”* (Jn 17,4-5)

Az Úr szenvedő szolgájáról szóló ének tehát az Atya ígéretével kezdődik, mely szerint gyötrelmei után hatalmasan felmagasztalja őt. Különleges, diadalénekként induló passiótörténet tehát ez a messiási prófécia! A Jézus szenvedéseiről szóló másik nagy messiási jövendölés, a **22. zsoltár** is a Messiás diadalának, megdicsőülésének ígéretével zárul. Itt viszont már eleve ezzel az ígérettel kezdődik a jövendölés.

A 14. vers szerint a Messiás felmagasztalása megaláztatásával, szenvedései mélységével lesz arányos. Ez a gondolat visszhangzik az Újszövetségben Fil 2,6-11-ben: *„Mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, megalázta magát, engedelmes lévén halálig, mégpedig a keresztfának haláláig. Annakokáért az Isten is felmagasztalta Őt, és ajándékozott néki oly nevet, amely minden név fölött való, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyeieké, földieké és föld alatt valóké, és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.”* A Megváltó megalázkodása és megdicsőítése közti kapcsolatot az „annakokáért” szó jelzi.

Az Úr szolgájának szenvedései oly nagy mértékűek lesznek, hogy „alakja és ábrázata sem emberfiaié lesz” – mondja a prófécia. Többször is beteljesedett ez Jézus életében: először a negyvennapos éhezés és a pusztai megkísértés után, majd a Getsemáne-kertben, ahol az Írás szerint „rettegett, gyötrődött”, „verítéke vércseppekként hullott a földre” (Mk 14,33; Lk 22,44), végül pedig a kereszten, ahol felfoghatatlan mélységű lelki szenvedéseket élt át, és testi szenvedései is a legsúlyosabbak voltak. Nem arra vonatkozik tehát ez a kijelentés, hogy Jézus

külső megjelenése visszataszító lett volna. Isteni értelme, szeretete és feddhetetlen, büntelen élete minden bizonnyal tükröződött a tekintetében.

A 15. vers – sok más messiási jövendöléshez hasonlóan – arra mutat rá, hogy a Messiás küldetése nem korlátozódik az ószövetségi választott népre: [4] küzdelmes élete és helyettes áldozati halála után „népek és királyok” hódolnak előtte, s mindnyájan ámulattal és hittel hallgatják majd tanításait.

2. szakasz

A megvetés és a hitetlenség is jellemző lesz

(53,1-3)

„Ki hitt a mi tanításunknak, és az Úr karja kinek jelentetett meg? Felnőtt, mint egy vesszőszál Őelőtte, és mint gyökér a száraz földből. Nem volt néki fenség, tiszteletet parancsoló megjelenése, amit láttunk volna, és kívánatosnak tartottuk volna őt. Megvetett és emberektől elhagyott volt, fájdalom fia, betegség ismerője, aki elől elfordítjuk arcunkat, mint egy megvetettől; nem értékeltük őt.”

Most az érem másik oldalát mutatja meg a prófécia: míg egyrészt népek és királyok hódolnak majd tisztelettel az Úr megdicsőített szolgája előtt, másrészt a hitetlenség is jellemző módon nyilatkozik meg iránta. Ebben az értelemben hivatkozik e prófeciára János evangéliuma is: *„Noha [Jézus] ennyi jelt tett előttük, mégsem hittek Őbenne. Hogy beteljesedjék Éσαιás próféta beszéde, amelyet mondott: Uram, ki hitt a mi tanításunknak, és az Úr karja kinek jelentetett meg?”* (12,37-38)

Az „Úr karja” kifejezés Isten korlátlan teremtői hatalmára, isteni erejének megnyilatkozására utal a Biblia fogalomvilágában (lásd pl. 2Móz 15,16; Jób 40,4; Zsolt 71,18; 89,14; stb.). A prófeciában felhangzó kérdés tehát így adható vissza számunkra közérthetőbben: Ki hitt Jézus tanításainak, ki értette meg az Ő isteni teremtő hatalommal véghezvitt csodáit, ki nyert isteni kinyilatkoztatást ezek által?

Azzal kezdődik a válaszadás e feltett kérdésre, hogy a prófécia szól a Messiással szembeni hitetlenség okairól. A 2. vers első része a Messiás szerény külső megjelenésére és származási körülményeire utalva mondja: *„Felnőtt, mint egy*

vesszőszál Őelőtte, mint gyökér a száraz földből.” A szemléltetésül alkalmazott kép már ismert Ésaías könyve 11. fejezetének prófeciájából (1-10. vers). A „felnőtt, mint egy vesszőszál” hasonlat mondanivalója: a Messiás a vesszőszál fokozatos és rejtett növekedéséhez hasonlóan csendben és észrevétlenül nő fel (vö. Lk 2,52). Az „Őelőtte” megjelölés bizonyára arra a szoros kapcsolatra utal, amelyet Jézus, földi életében, gyermekségétől fogva fenntartott mennyei Atyjával (vö. Lk 2,49).

A „gyökér a száraz földből” jelkép jelentése a következő: Száraz földből nem hajt ki a gyökér, de ha mégis, akkor ez meglepetésszerű, szinte hihetetlen jelenség (lásd Jób 14,7-9). Arra utal ez a kép, hogy az Isten Fiából emberré lett Messiás szegény családban született meg, és a nagyrészt pogányok lakta Galilea rosszhírű kisvárosában, Názáretben nevelkedett. Ott és úgy jelent meg, ahogyan nem várták. Az alábbi kérdés és megjegyzés Jézus Messiás voltával szembeni kételyként fogalmazódott meg: *„Názáretből támadhat-e valami jó?”* (Jn 1,47) *„Tudakozódj és lásd meg, hogy Galileából nem támadt próféta.”* (Jn 7,52)

A „vessző és gyökér” együttes említése a Messiás Isten-emberi személyének titkára utal, miként az Ésaías könyve 11. fejezetében található prófeciában is. A Messiás „Dávid gyökere és ága”, vagyis Dávid Teremtője és fia, amint az Újszövetségben maga a Megváltó is azonosítja ezt az Őrá vonatkozó jelképet: *„Én, Jézus küldöttem az angyalomat, hogy ezekről bizonyosságot tegyen néktek a gyülekezetekben. Én vagyok Dávidnak ama gyökere és ága: ama fényes és hajnali csillag.”* (Jel 22,16)

A 2. vers második része folytatja a megkezdett gondolatmenetet: Mivel az Úr szolgájának nem volt „előkelő, fenséges, tiszteletet parancsoló megjelenése” (az eredeti szöveg alapján pontosított fordítás szerint), megszemlélték Őt, de nem tartották „kívánatosnak”, mivelhogy nem ilyen Messiást vártak.

A 3. vers a Messiás iránt megnyilatkozó hitetlenségről szól. Az „utált”-nak fordított eredeti szó jelentése inkább „megvetett”. Emberek által „megvetett és elhagyott” lesz a Messiás. Részint Jézus élete folyamán is beteljesedett ez a jövendölés (lásd: Jn 6,60. 66), de még inkább elítéltetése során és kereszthalálakor. Maga Jézus hivatkozott az utolsó vacsorán arra – egy másik messiási prófeciát (Zak 13,7) is idézve –, hogy be fog teljesedni a jövendölés, miszerint mindnyájan, még a legszorosabb tanítványi körbe tartozók is elhagyják Őt: *„Íme eljön az óra, és immár eljött, hogy szétszoljatosk ki-ki az övéihez, és*

engem egyedül hagyjatok.” (Jn 16,32; vö. Mt 26,31)

A „fájdalmak férfja, betegség ismerője” megjelölés arra utal, hogy Jézus rengeteg lelki szenvedést hordozott földi életében – egyedül, magányosan. Együttérzése az emberi nyomorúsággal, a személyével és tanításaival szemben megnyilatkozó hitetlenség terhe, az előtte álló nagy áldozattal kapcsolatos félelem és aggodalom, amelytől emberi természete visszariadt, mind-mind az általa hordozott fájdalmak részét képezték (Lk 9,51; 12,49–50; Jn 12,24. 31; Mk 14,33–36). A „betegség ismerője” kifejezés bizonyára emberi természetünk megromlott, „én” felé húzó, beteg állapotára utal, amit Jézus közvetlenül tapasztalt, mivel „mindenestől fogva hasonlatos” lett hozzánk (Zsid 2,17), „bűn testének hasonlatosságában” (Rm 8,3) jelent meg, és „mindenben megkísértetett, hozzánk hasonlóan” (Zsid 4,15). Az alábbi ige bepillantást nyújt azokba a lelki gyötrelmekbe, amelyeket Jézus földi életében hordozott, emberi szemek elől nagyrészt rejtetten: *„Az Ő testének napjaiban könyörgésekkel és esedezésekkel, erős kiáltás és könnyhullatás közben járult ahhoz, aki képes megszabadítani Őt a halálból, és meghallgattatott az Ő istenfélelméért. Ámbár Fiú, megtanulta azokból, amiket szenvedett, az engedelmisséget.” (Zsid 5,7–8)*

Olyan volt, mint „aki elől elfordítjuk arcunkat, mint egy megvetettől, nem értékeltük őt” (pontosított fordítás szerint) – így hangzik a 3. vers második része. Ez a magatartás nyilatkozott meg Jézus kortársai, a zsidó nép többsége részéről. De azóta is így fordul el Tőle, így nézi le Őt emberek sokasága, köztük az emberiség nagyjainak jó része is. Egy másik messiási prófécia szerint olyan „szegletkő” Ő, akit „az építők megvetnek”, akiben sokan megbotránkoznak, de végül mégis, ennek ellenére is a „szeglet fejevé lesz” (Zsolt 118,22; Ésa 8,13–14; vö. Rm 9,33).

3. szakasz

Bűnhordozó helyettes áldozat

(53,4–7)

„Pedig betegségeinket ő viselte, fájdalmainkat hordozta, és mi azt hittük, hogy ostoroztatik, verettetik és kínoztatik Istentől! Átszúrták őt a mi bűneinkért, összetörték a mi vétkeinkért, békességünknek büntetése rajta

van, az ő sebeivel gyógyultunk meg. Mindnyájan mint juhok eltévelyedtünk, ki-ki a maga útjára tért, de az Úr mindnyájunk vétjét őreá vetette.”

Különlegessége e messiási jövendölésnek, hogy az 53. fejezet 2. versétől a 6. versig mintegy az elveszett bűnös emberiség képviselőjében szól a prófécia narrátora. Többes szám első személyben hangzik a jövendölés ebben a szakaszban.

Úgy tűnik, mintha az 53. fejezet 1. versében felvetett kérdésre – *„Ki hitt a mi tanításunknak, és az Úr karja kinek jelentetett meg?”* – itt lenne a válasz: a 2-3. vers azokról szól, akik elfordulnak a Messiástól, és megvetik Őt. A 4-6. versben viszont mintha a bűnbánók, a megváltásukért hozott nagy áldozat értékelésére nyitott szívű emberek szólalnának meg. A két csoport, illetve a kétféle magatartás között azonban nem éles az átmenet. Mintha azt éreztetné ez, hogy a hitetlenek és megvetők is eljuthatnak a felismerésre, hogy az Úr megvetett szolgája valójában az ő Megváltójuk, aki értük szenvedett. Továbbá, akik hisznek Benne, azok sem mentesek teljesen a hitetlenség vétjétől. Úgy tűnik, hogy az emberek közül senki sem értékeli kellően, a maga valóságában a Megváltó személyét és áldozatát. Azonban mégsem hiábavaló ez az áldozat, mert lesznek az emberek között olyanok, akik – még ha csupán töredékesen értik is meg a Megváltót – szívből és igazán teszik azt a hálás vallomást, melyet a 4-6. vers tartalmaz.

Az a kijelentés, hogy az Úr szolgája „betegségeinket viselte, fájdalmainkat hordozta”, egyrészt az együtt érző szeretet együtt szenvedésére vonatkozik, amit a Messiás az elveszett, bűnös emberek iránt tanúsít, másrészt viszont az Ő helyettes áldozatára, az emberi bűnök helyettesként hordozására a golgotai kereszten. Máté 8,16-17 a következő szövegösszefüggésben idézi a 4. vers első részét: *„Az est beálltával pedig sok ördögöt vittek Hozzá, és Ő egy szóval kiűzte a tisztátalan lelkeket, és meggyógyított minden beteget. Hogy beteljesedjék, amit Ésaiás próféta mondott, így szólván: Ő vette el a mi erőtlenségünket, és Ő hordozta a mi betegségünket.”* Ez a hivatkozás arra mutat, hogy Jézus – gyógyításai közben – átérezte, mintegy hordozta, viselte az emberek betegségeit, fájdalmait, testi állapotukon kívül lelki elesettségüket, nyomorúságukat is látva és szánva. A messiási jövendölésnek ez a részlete cáfolja azt a főként vallástalan (vagy éppen deista, azaz csupán Isten pusztá létét elismerő) emberek körében elterjedt, de olykor még keresztények között is létező nézetet, miszerint Isten nem

tud szenvedni, mivel örökös boldogságban él a mennyben. Ennélfogva az emberi szenvedések közvetlenül nem érintik, azokat igazán átérezni, mérlegelni sem tudja.

Az alábbi idézet rányitja a szemünket az isteni együtt szenvedés mélységeire, amelyről a profetikus kijelentés az idézett igében csak egészen tömören szól: „Az egész menny együtt szenvedett Krisztussal haláltusájában. Ez a szenvedés azonban nem Krisztus emberré lételekor kezdődött el, és nem is fejeződött be akkor. A kereszt kinyilatkoztatja tompult érzékeink számára azt a fájdalmat, amit a bűn kezdettől fogva okozott Istennek... Világunk egy nagy kórház, telve a nyomor tragédiáival, amelyeknél még gondolatban sem szívesen időzünk. Ha felismernénk úgy, amint van, elviselhetetlen lenne számunkra. Isten azonban mindezt átérzi.”[\[5\]](#)

Ésaiás próféta könyvében másutt is találkozunk a bűnös ember nyomorúságaival együtt érző, velünk együtt szenvedő Istenről szóló kijelentésekkel: *„Minden szenvedésüket Ő is szenvedte, és orcájának angyala megszabadította őket, szerelmében és kegyelmében váltotta meg őket, fölvette és hordozta őket a régi idők minden napjaiban.”* (Ésa 63,9) *„Hallgassatok rám, Jákób háza és Izráel házának minden maradéka, akiket magamra raktam anyátok méhétől fogva, és hordoztalak születésetek óta. Vénségetekig én vagyok az, és megőszülésetekig én visellek, én teremtettem és én hordozom, én viselem és megszabadítom.”* (Ésa 46,3-4)

A 4. vers második része – „és mi azt hittük, hogy ostoroztatik, verettetik Istentől” – egyértelművé teszi, hogy a betegség- és fájdalomhordozás Jézus keresztszenvedéseire is vonatkozik. Itt teljesedett be ugyanis szembetűnően az az ellentét, amelyre a 4. vers utal: miközben az Úr szolgája a mi bűneink terhét, következményeit viseli, emberek még úgy értelmezik ezt, hogy Isten átka van rajta, Isten elhagyta és kárhóztatja Őt. Az Úr szolgáját valóban az Úr ítélete sújtja, de nem a saját bűneiért, hanem a mi bűneink miatt. Ez a helyettesítés nagy titka és csodája, amelyhez az emberek értetlenül viszonyulnak, s ezért merőben félreértelmezik.

Azzal a megfogalmazással, hogy az Úr szolgája „betegségeinket és fájdalmainkat hordozza”, közvetett utalás történik az áldozati bárány előképére, hiszen a szent sátorba, majd később a jeruzsálemi templomba vitt áldozatoknál a bűnáthárítást jelképezte a kézrátétel szertartása (3Móz 1,4; 16,21). A messiási próféciónak ez a

részlete Keresztelő János nevezetes kijelentésére is emlékeztet: „Íme Istennek ama báránya, aki hordozza[6] a világ bűneit.” (Jn 1,29)

Az 5. vers első része helyesbíti a téves emberi értelmezést, miszerint az Úr szolgálja önmagáért, jogosan viselné Isten büntetését. *„Átszúrták őt a mi bűneinkért, összetörték a mi vétkeinkért”* - jelenti ki az Ige.

Az *átszúrták* vagy *átdöfték* ige az 5. versben utalhat Jézus kezei átszegezésére is, de az oldalába döfött dárdára is. Párhuzamba állítható három másik messiási próféciával, amelyek szintén előre megjövendölték a Messiás kivégzésének módját. Íme a négyszeres, világos jövendölés elhangzásuk, írásba foglalásuk sorrendjében:

- *„Átlyukasztották kezeimet és lábaimat.”* (Zsolt 22,17)
- *„Átszúrták a mi bűneinkért.”* (Ésa 53,5)
- *„Rám tekintenek, akit átszegeztek.”* (Zak 12,10)
- *„Micsoda sebek ezek a kezeiden? Azok, amelyeket az én barátaim házában ütöttek rajtam.”* (Zak 13,6)

Az 5. vers második részében a helyettes áldozat eszméjének tömör megfogalmazását találjuk. Nem lehet tökéletesebben meghatározni a helyettes áldozat lényegét, mibenlétét: *„Békességünk büntetése rajta van, az Ő sebeivel gyógyultunk meg.”* (Károlyi fordítása szó szerinti visszaadása a héber szövegnek.) Micsoda helycsere! Övé a büntetés, miénk a békesség. Miénk a gyógyulás, Övé a sebek. Az új protestáns fordítás[7] - értelemszerűen kiegészítve a szöveget - így fordítja az 5. vers második részét: *„Ő bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen, az Ő sebei árán gyógyultunk meg.”* Kétségtelenül ez a szöveg értelme, mégis jobbnak tűnik megtartani a héber szöveg klasszikus tömörségét: *„Békességünk büntetése rajta van, az Ő sebeivel gyógyultunk meg.”*

Az a békesség, amelyet mi, bűnös emberek az Úr szolgájának helyettes áldozata által elnyerhetünk, mindenekelőtt az igazságos és bűngyűlölő Isten békekötése velünk. Továbbá az ember lelkében is helyreáll a békeszövetség Istennel. A bűn elvakultsága következtében ugyanis az ember gyanakvással, lázadással telik meg Isten iránt. A helyettes áldozat azonban megszegyeníti és tökéletesen eloszlatja ezeket a téveszméket és ellenérzéseket. Az a meghatározás, hogy *„sebeivel gyógyultunk meg”*, arra utal, hogy a helyettes áldozat által nem csupán bűnbocsánatot nyer az ember, vagyis nemcsak a bűn zsoldját jelentő halálos ítélet

hárul el a feje fölül, hanem bűnbetegségéből is kigyógyul: megtisztul, kicserélődik a szíve, egészségessé lesz a gondolkodásmódja.

A 6. vers megint csak a bűnáthárítás eszméjét juttatja kifejezésre, újabb képpel: *„Mindnyájan mint juhok eltévelyedtünk, ki-ki a maga útjára tért, de az Úr mindnyájunk vétkéét Őreá vetette.”* Jellegzetessége ennek a messiási próféciónak, hogy sokféleleképpen, több oldalról megvilágítva, ismét és ismét megfogalmazva elénk tárja a helyettes áldozat eszméjét, hangsúlyozza annak valóságát. A Biblia-versben kétszer is előforduló *„mindnyájan”* szó a bűn egyetemességét, és - ezzel együtt, ennek megfelelően - a megváltás egyetemességét emeli ki.

Benne van ebben a kijelentésben az is, hogy az Istentől való elfordulás, tehát a teremtménynek az a magatartása, hogy a saját útjára tér - megvetve, elutasítva Isten tanácsát, szeretetét és közösségét -, önmagában bűn. Ez a hitetlenség és hálátlanság főbűn, amint ezt Luther Márton, illetve a lutheri reformáció képviselői különösképpen hangsúlyozták: *„Azért akar Isten minden mástól eltéríteni és magához vonni minket, mert Ő az egyetlen örök jó... Isten félelme nélkül és hit nélkül lenni - tényleges bűn.”* (Luther Márton: *Nagykáté. A Tízparancsolat 1. parancsolata magyarázatából. Az Ágostai hitvallás apológiájából a II. cikkhez fűzött magyarázatból*)

Ezt a messiási jövendölést idézte Jézus, amikor elveszett, eltévelyedett juhhoz hasonlította a bűnös embert (Lk 15,1-7). Eltévelyedésünk vétke azonban a Megváltóra, az Úr szolgájára, Isten Bárányára vettetik - az Atya akaratából és a Fiú önkéntes áldozatvállalásával.

4. szakasz

A némán szenvedő áldozati Bárány

(7-9. vers)

„Iszonyatos nyomás nehezedett rá, de ő megalázta magát, nem nyitotta meg a száját. Mint az áldozati bárány, amely levágásra vitetik, mint a juh, mely megnémul az őt nyírók keze között, nem nyitotta meg a száját! Fogság és ítélethozatal nélkül vétetett el az élete, és kortársainál ki gondolt arra, hogy népem bűnéért volt rajta vereség, hogy ezért vágatott

ki az élők földéből? Gonoszok közt adtak sírt néki, de a gazdagok mellé jutott halála után, pedig nem cselekedett hamisságot, álnokság sem találtatott szájában.”

A 7. versről a 10. versig egyes szám harmadik személyben szóló narrátor beszél tovább az Úr szolgája szenvedéseiről. Az előző, közvetett utalások után itt már konkrétan kimondja a prófécia, hogy az Úr szolgája bűnért való áldozati bárányként öletik meg. A 7. vers ismét eszünkbe juttatja Keresztelő János ihletett kijelentését: *„Íme az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűneit”* (Jn 1,29), akire az Úr *„mindnyájunk vétkét vetette”* (6. vers). Felidéződhet emlékezetünkben Ábrahám hitteli, de önkéntelenül mondott profetikus igéje is, amely Izsáknak adott válaszként hangzott el, a Mórija hegyéhez közeledve: *„Isten majd gondoskodik az égőáldozatra való Bárányról, fiam.”* (1Móz 22,8)

A szöveg utal Isten Báránya megöletés előtti lelki-testi megkínzására. Ezt nem fejezhették ki az ószövetségi előképek. Az áldozati bárányokat megölték, de nem kínozták meg. Isten Báránya azonban nem csak megöletik, hanem meg is kínoztatik. Az itt szereplő *ngs* igegyök jelentése: *pusztítani, végigsöpörni, kipréselni*. Így próbáltuk fordítani: *„Iszonyatos nyomás nehezedett rá.”* Az Úr szenvedő szolgája kiszolgáltatott lesz, úgy *„vitetik”* (szenvető igealak) a megöletésre,^[8] mint az áldozati bárányok, és nyírók keze közé kerül. Kemény, kíméletlen kezek *„megnyírják”* Őt, mielőtt megölnék, ezt a tortúrát is el kell szenvednie áldozati halála előtt.

Kétszer is hangsúlyozza a messiási jövendölés, hogy eközben *„nem nyitja meg a száját”,* mert *„megalázza magát”*. Az utóbbi kifejezés visszhangzik Fil 2,8-ban: *„És mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, megalázta magát, mégpedig a keresztfának haláláig.”* A kifejezés arra utal, hogy kimenthetné magát kínzó és gyilkosai kezéből, de ő *„megalázza magát”,* azaz némán tűrve kiszolgáltatja magát nekik. Áldozata ezért önkéntes áldozat.

Jézus szenvedéstörténete, amelyet az evangéliumok megörökítettek számunkra, tanúskodik e prófécia beteljesedéséről: Jézus az elfogadás, az elítéltetés és az eközben elszenvedett bántalmazások során nem nyitotta meg száját önmaga védelmére, nem tiltakozott a vádak és a durva, kegyetlen bánásmód ellen. A helyettesítés mély és csodálatos titkával, valóságával találjuk szembe itt magunkat ismét. Jézus azért nem szólalt meg a vádolás és a gyalázás közepette – noha igaz és érzékeny lelkére iszonyatos nyomással nehezedett mindez –, azért nem

bizonygatta ártatlanságát, mert ezzel az önkéntes helyettesítést tagadta volna meg. Némán hordozta a gyalázatot – Ő, aki „bűnt nem ismert” (2Kor 5,21) –, mintha megérdemelte volna.

„Krisztus nem csupán a kereszthalállal valósította meg az emberek megmentését. A gyalázat, a szégyen, a szenvedés és megaláztatás is küldetésének része volt” – írja Ellen G. White (77. sz. kézirat, 1899). A bűn isteni jogrend szerinti büntetésének az elítéltetés, az előzetes szenvedés is része, sőt igen érzékeny része lesz az utolsó ítéletkor. Ennek betetőzése a „külső sötétség”, az Istentől való teljes elhagyottság, a szembenézés az örök elveszés fekete valóságával. Ezt a kereszten élte át Jézus. Maga az ún. „második halál” (Jel 2,10; 20,4. 14), a végső megsemmisülés már tulajdonképpen kegyelem a kárhozatra ítélték számára. Az elítéltetési tortúra és a halála előtt átélt lelki-testi szenvedések tehát Jézus helyettes áldozatának lényegi részéhez tartoztak. Ő mintegy elfogadta, elviselte ezeket, némán szenvedve, hogy megváltottait kiváltsa, felmentse ez alól a büntetés alól.

A következő vers ugyancsak megöletése lelki és testi szenvedésekkel járó körülményeire utal: „fogva tartás” és szabályos bírói „ítélet nélkül”, azaz kirívó törvénytelenséggel végzik ki, kiszolgáltatva Őt a csőcselék dühének. (Ap csel 8,33 a Septuaginta fordításában idézi Ésa 53-at. E Biblia-vers pontos értelmét sokat vitatták, mi a legkézenfekvőbb, legjobbnak tűnő fordítást követjük itt.)

És megint ott a mellbevágó kérdés: Miközben ezt tették Vele, ki gondolt arra kortársai közül, hogy népe, teremtményei bűneiért sújtotta Őt mindez a gyötrelme? Kiben tudatosult, hogy minden emberért szenvedett és adatott halálra mint helyettes áldozat, kínzóit és gyilkosait is beleértve? Ki sejtette vagy értette akkor, hogy éppen e helyettes áldozat alapján hangzik majd fel Isten bűnbocsátó kegyelmének a szózata még gyilkosainak is: *„Ti azt a szentet és igazat megtagadtátok... Az élet fejedelmét pedig megöltétek... Bánjátok meg azért és térjete meg, hogy eltöröltessenek a ti bűneitek.”* (Ap csel 3,14-15, 19)

A „kivágatott” kifejezés egyértelmű utalás a Messiás erőszakos halálára. Hasonlóképpen egyértelmű a Dániel könyvében található kifejezés is: *„Kiirtatik a Messiás, és senkije sem lesz.”* (9,26) Mennyire joggal mondta Jézus a tanítványainak: *„Ó balgatagok és rest szívűek elhinni mindazt, amit a próféták mondtak! Avagy nem ezeket kellett-e szenvednie a Krisztusnak [a Messiásnak], és úgy menni be az Ő dicsőségébe?”* (Lk 24,25-26) Még halála és feltámadása után

sem fogták fel mindjárt, hogy az évszázadokkal korábban kijelentett profetikus igék teljesedtek be Mesterük áldozati halálában. Ha komolyan tanulmányozták volna az ószövetségi messiási jövendöléseket, akkor megértik, hogy miről szól nekik, amikor szolgálata utolsó szakaszában ismételten kijelentette: *„Szükséges az Emberfiának sokat szenvedni, megvettetni a vénektől, főpapoktól és írástudóktól, és megöletni.”* (Lk 9,22)

A 9. vers a Messiás temetésének körülményeiről szól, egyedülálló, különlegesen pontos és tömör kijelentéssel: Jézust gonosztevőként végezték ki, ami a tisztességes temetés megtagadásával járt volna együtt, mégis a gazdagok mellé temették, Arimathiai József sziklába vájt, új sírjába. Olyan drága illatszerekkel és balzsamozószerekkel együtt göngyölték lepedőkbe holttestét, amelyeket csak a legelőkelőbbek temetésénél használtak. A hit csodája és hatalma állt e mögött: két zsidó főember rendezte meg így Jézus temetését. Korábban mindegyikük félt nyilvánosan megvallani Őt, halálakor azonban - amikor ez igazán veszélyessé vált - hirtelen bátor hitvallókká váltak. Egyikük elkérte Pilátustól a Megváltó testét, és a saját sírjába helyezte el, a másikuk nagy értékű illatszereket hozott, hogy a legnagyobb kegyelettel temessék el Őt, akit a zsidó főtanács istenkáromlóként, a római hatóság pedig lázítóként halálra ítélt (lásd Jn 19,38-39; Mt 27,58-60). Milyen emberi bölcsesség lett volna képes évszázadokkal az esemény előtt ilyen pontosan, tömören, előre kijelenteni mindezt? Avagy milyen emberi bölcsesség vagy hatalom tudta volna úgy alakítani az eseményeket, hogy Jézus temetése pontosan úgy történjék, ahogyan ez a prófécia előre kijelentette?

Ezután - e messiási prófeciára jellemző módon - ismét olyan kijelentés következik, amely megint csak a Messiás halálának helyettes áldozati halál voltát hangsúlyozza: *„Pedig Ő nem cselekedett hamisságot, szájában nem találtatott álnokság.”* Jézus halála azért lehetett helyettes áldozati halál, mert Ő maga Emberfiaként sem követett el semmi bűnt. A jövendölésnek ezt a részletét is idézi Péter apostol az Újszövetségben, amikor Ésaías könyve 53. fejezetének hatalmas prófeciájára emlékeztet (2Pt 2,21-25).

5. szakasz

Az Úr szolgája helyettes áldozatának eredményei

(10-12. vers)

„Az Úr akarta őt megrontani betegség által, mert ha önlelkét áldozatul adja, magot lát, napjait meghosszabbítja, és az Úr akarata az ő keze által jó szerencsés lesz. Mert lelke szenvedése folytán látni fog, és megelégszik. Ismeretével igaz szolgám sokakat megigazít, és vétkeiket ő viseli. Azért részt osztok néki a nagyokkal, és zsákmányt a hatalmasokkal oszt, mivelhogy életét halálra adta, és a bűnösök közé számláltatott. Pedig ő sokak bűnét hordozta, és a bűnösökért imádkozott!”

A 10. versben még mindig az eddigi narrátor szól, és folytatja a megkezdett gondolatot. Más oldalról is ismét megerősíti, hogy az Úr szolgájának halála helyettes áldozati halál volt: *„Az Úr akarata őt megrontani.”* Egyszerű mondat, de milyen tragikus valóság, milyen felfoghatatlan áldozat van mögötte! Az Atya megtette, végigvitte azt, amit Ábrahámnak végül nem kellett megtennie egyetlen fiával, Izsákkal. Az Atya áldozatul adta, kiszolgáltatta, könyörülete elfordulásával megölte saját szeretett, egyszülött Fiát, hogy az elveszett embert megmentse. *„Úgy szerette Isten a világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hisz Őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”* (Jn 3,16) Az Isten szenvedő szolgájáról, Bárányáról szóló prófécia tehát valójában nemcsak a Messiás, a Fiú áldozatáról szól, hanem az Atya áldozatáról is.

Mindjárt ezután a Messiás áldozatának önkéntességét hangsúlyozza a prófécia. Az Atya nem önkényesen, nem rajta erőszakot véve adja halálra Fiát, hanem Ő maga *„adja önlelkét áldozatul”*. Ez a megfogalmazás felidézi Jézus kereszten hallatott utolsó felkiáltását: *„Atyám, a Te kezébe teszem le az én lelkemet!”* (Lk 23,46) Jézus azáltal, hogy utolsó öntudatos perceiben nem élt isteni hatalmával - nem vette vissza halhatatlan isteni életét, nem szállt le a keresztről -, tudatosan, önként kiszolgáltatta magát a halálnak halandó, emberi mivoltában. Tudta, hogy a *„föld gyomrába”* kerül (Mt 12,40), és élni, létezni csak akkor fog még egyszer, ha az Atya feltámasztja, életre szólítja. Csodáljuk, méltán csodálhatjuk a mártírokat, akik inkább alávetették magukat annak, hogy erőszakkal elvegyék tőlük az életüket, semmint hogy megtagadták volna a hitüket. A Messiás halála azonban az igazság mártírjainak áldozatát is messze meghaladja. Ő kikerülhette volna a halált, mivel Isten Fiaként *„élete van önmagában”* (Jn 5,26). Ő szabadon rendelkezett az életével. Tudatosan és önként adta *„önlelkét áldozatul”*.

Ezután a Megváltó helyettes áldozatának áldott eredményeit hirdeti ki a prófécia. A Messiás *„lelke szenvedése folytán magot lát”,* azaz hitbeli utódokat, gyermekeket ad Néki az átélt szenvedés. *„Megelégszik”* ezáltal, mert úgy ítéli

meg, hogy megérte a kimondhatatlan ár, a felbecsülhetetlen váltságdíj, mivel „ismeretével sokakat megigazít”. Milyen fontos utalás ez a hit általi megigazulás evangéliumára, melyet egyedül Jézus helyettes áldozata tesz lehetővé! Milyen egyértelmű utalás arra, hogy csakis a Megváltó személyes ismerete, megváltó tettének személyes megértése és elfogadása nyomán igazulhat meg az ember! Emberek megigazítása útján lesz „jó szerencsés az Úr akarata”, amely a megváltó áldozatot elgondolta és megvalósította.

A 10. és 11. vers olyan szorosan összefügg, hogy együtt tárgyaltuk őket eddig, összekapcsolva a párhuzamos kijelentéseket. Vissza kell térnünk azonban egy fontos részletre a 10. versben: a Messiás - noha önlelkét áldozatul adja - „napjait meghosszabbítja”. Ez önmagában ellentmondás lenne. Az előkép áldozatokat megölték, meghaltak, és nem volt folytatás. A földi előképek ezt sem fejezhették ki: az Úr szolgálja, a valódi helyettes áldozat, önlelke odaadása nyomán napjait meghosszabbítja, azaz feltámad! Íme a feltámadás ígérete egy ószövetségi messiási jövendölésben. Jézus bizonyára erre a részletre is felhívta tanítványai figyelmét, feltámadása után, amikor *„megnyilatkozta elméjüket, hogy értsék az Írásokat. Mondta nekik: Így van megírva, és így kellett szenvedni a Krisztusnak, és feltámadni a halálból harmadnapon.”* (Lk 24,45-46)

A 11. vers végén is fontos egy megjegyzés: Isten szolgálja *„sokakat megigazít, és vétkeiket Ő viseli”*. Úgy tűnik, hogy az itt említett bűnhordozás már nem a keresztre utal, hanem arra, hogy Jézus akkor is hordozza övéi bűneit, amikor közbenjáróként megigazítja őket, azaz bűnbocsánatot szerez számukra. Ugyancsak Jézus közbenjáró szolgálatára is utal a 12. versben az a kijelentés, hogy Ő *„a bűnösökért imádkozik”* (vö. Rm 8,37; Zsid 7,25; Lk 22,32). Jézus helyettes áldozatától elválaszthatatlan az Ő közbenjáró szolgálata: *„Mert egy az Isten, egy a közbenjáró is Isten és emberek között, az ember Krisztus Jézus, aki adta önmagát váltságul mindenekért.”* (1Tim 2,5-6) Ez az igen gazdag messiási jövendölés tehát még Jézus közbenjáró szolgálatára is utal, noha a helyettes áldozat áll a középpontjában, ezt fejti ki részletesen.

Van még egy fontos, a helyettes áldozatra visszatekintő megjegyzés a 12. versben: a Messiás a *„bűnösök közé számláltatik”*. Az Újszövetség úgy hivatkozik vissza erre a részletre, mint amely előre megjövendölte, hogy a Megváltót bűnözők közé fogják sorolni, velük együtt fogják megfeszíteni: *„Két rablót is megfeszítettek vele, egyet jobb és egyet bal keze felől. És beteljesedett az írás, amely azt mondja: És a bűnösök közé számláltatott.”* (Mk 15,27-28)

Ez a jövendölés a legvégén kitekint a Messiás áldozatának végső gyümölcsére, megdicsőülése utolsó és legnagyobb tényére is: *„Azért részt osztok néki a nagyokkal, a hatalmasokkal oszt majd zsákmányt.”* Mi ez a zsákmány? A világ fejedelmétől, a föld feletti uralmat bitorló sötétség fejedelmétől visszavett és újjáteremtett Föld. Ezt először az Atya ítéli oda a Fiúnak, mert így szól hozzá a 2. zsoltár prófécija szerint: *„Kérjed tőlem, és odaadom néked a pogányokat örökségül, és birtokodul a föld határait.”* (8. vers) Dn 7,13-14-ben is ezt a kijelentést találjuk: *„Láttam éjszakai látásokban, és íme az ég felhőiben mint valami emberfia jött, és ment az öregkorúhoz, és eleibe vitték őt. És adott néki hatalmat, dicsőséget és országot, és minden nép, nemzet és nyelv néki szolgált. Az ő hatalma örökkévaló hatalom, amely el nem múlik, és az ő országa meg nem rontatik.”* A Fiú azután átadja, visszaadja ezt a visszaszerzett „zsákmányt” megváltottainak, beteljesítve ezeket az ígéreteit: *„Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet... Akkor ezt mondja a király a jobb keze felől állóknak: Jertek, én Atyámnak áldottai, örököljétek ez országot, amely számotokra készítettett a világ megalapítása óta!”* (Mt 5,5; 25,34)

Fontos megfigyelni azt is, hogy az utolsó két versben ismét az Atya szól, amint a messiási jövendölés elején is. Ő maga szavatolja a nagy ígéreteket, hogy *„igaz szolgája ismeretével sokakat megigazít”*, és hogy *„a hatalmasokhoz hasonlóan oszt majd zsákmányt”* megváltottainak.

A Messiás személyére vonatkozó konkrét kijelentéseken túl Krisztus minden tanítványa számára mély erkölcsi mondanivalója van e messiási próféciónak: *„Tanulmányozzuk ezt a fejezetet, amely mint Isten Bárányát állítja elénk Krisztust. Akik büszkén, kevélyen felfuvalkodtak, akiknek a lelke hiúsággal van tele, tekintsenek a Megváltóra, ahogyan ez a fejezet elénk rajzolja Őt, s alázzák meg magukat... Bárcsak megtanulnánk kívülről ezt az egész fejezetet! Hatása lecsillapítja és alázatra készíti a büntől megfertőzött, önhitt, felfuvalkodott lelket.”* (Ellen G. White, *Youth Instructor*, 1900. dec. 20.)

Örök törvényszerűségként hirdeti ez a jövendölés azt a nagy igazságot, amelyet Jézus földi életében is megfogalmazott: *„Mindenki, aki magát felmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.”* (Lk 14,11)

Jegyzetek

[1] A Károlyi-fordítást idézzük, minimálisan stilizálva, a mai magyar nyelvhez igazítva, illetve ahol ez fontos, a fordítást is pontosítva.

[2] Mt 3,17; 17,5; Jn 12,27. 30.

[3] A görög szövegben futurum van.

[4] Lásd pl. 1Móz 49,10; 42,6; 49,6; Aggeus 2,7.

[5] Ellen G. White: *Nevelés/Előtted az élet*. Advent Kiadó, 1922. 261-262.

[6] Az eredeti szöveg alapján pontosított fordítás szerint.

[7] A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa Biblia-fordító Szakbizottságának fordítása. Református Sajtóosztály, Budapest, 1975.

[8] Az itt szereplő *th-b-ch* gyök áldozati állatok levágását jelölő, erre használatos ige. Tehát éppen nem „mészárszékről”, közönséges, profán célú levágásról van szó, hanem áldozatként való megölésről.